

ภาคผนวก

พรรคการเมืองกับการพัฒนาทางการเมือง

สิทธิพันธ์ พุทธหุน

คำนำ

ในปี 2475 ผู้นำของไทยกลุ่มหนึ่งร่วมมือกันเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยได้นำเอา ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยเข้ามาใช้ และลดอำนาจกษัตริย์ลงให้อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่ง ถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่มาจากปวงชน การเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้ถือ คำนึงมาจากกลุ่มหนึ่งอันประกอบด้วยคนหนุ่มซึ่งส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ และได้รับอิทธิพลของการศึกษาวัฒนธรรมแบบตะวันตก แนวอุดมการณ์ประชาธิปไตยของ ตะวันตก อีกทั้งบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมทางการเมือง สังคม ในประเทศที่ตนไปร่ำเรียนอยู่ก็ เป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงครั้งนั้น การศึกษาและประสบการณ์ก่อให้เกิดการ เปรียบเทียบกันขึ้นระหว่างสังคมที่แตกต่างกันมาก เป็นผลให้เกิดอารมณ์แห่งความไม่พึงพอใจ (frustration) และสะสมเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในระยะนั้น รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขได้ เมื่อถึงจุด ๆ หนึ่งที่ทนไม่ได้ ขบวนการเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้น

แต่การเปลี่ยนแปลงเมื่อ พ.ศ. 2475 นั้น เป็นการเปลี่ยนมือของผู้ถืออำนาจกษัตริย์นั้น ไปสู่บุคคลกลุ่มหนึ่ง ซึ่งอ้างประชาชนเป็นพื้นฐานเท่านั้น จะเห็นได้จากการที่ผู้ปกครองยังหวง อำนาจไม่ยอมปล่อยให้ประชาชนตัดสินใจ เลือกผู้แทนของเขาโดยตรง อีกทั้งลักษณะเศรษฐกิจ สังคมของไทยนั้นยังต้องพัฒนา เช่นมีสิทธิบัตรสงวน นับถือภูมิจีปิศาจ ตลอดจนเชื่อในสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ พระสยามเทวาธิราช ที่จะช่วยปกปักษ์รักษาหรือจะคอยบันดาลให้ใครเป็นอะไรก็ได้ ลักษณะเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า คนไทยเรายังขาดสิ่งที่ยึดมั่นทางจิตใจที่เป็นเหตุเป็นผลพอ นอกจาก นี้ลักษณะความผูกพันที่คนไทยมีต่อครอบครัวและญาติมิตรยังมีมาก ลูกชายจะถูกคาดหวังจาก ครอบครัวในการที่จะรับภาระเลี้ยงดูน้อง ๆ เพื่อนก็จะถูกคาดหวังจากเพื่อน ๆ ที่จะช่วยเหลือ กันได้เมื่อมีอำนาจหรือเป็นใหญ่เป็นโต ความผูกพันที่สังคมสร้างขึ้นมาและมอบให้แก่คนใน สังคมเป็นผลให้เขาจำเป็นต้องคืนรนอยู่กับภาวะการครองชีพทางเศรษฐกิจ แสวงหาให้ได้มา

ซึ่งวัตถุประสงค์ เพื่อบำบัดความต้องการของตน ผู้ที่อยู่ในความเลื่อมใส ตลอดจนญาติมิตรด้วย ผลที่สุด ความคิดริเริ่ม การสร้างสรรค์ ตลอดพฤติกรรมที่ตนคาดหวังก็ถูกจำกัดไปด้วยเสมือน ก. เห็นด้วยกับการเรียกร้องของนิสิตนักศึกษาและประชาชน แต่เขาไม่สามารถที่จะไปเข้าร่วมสิ่งที่เขาคิดไว้ได้ เพราะงานส้นมือมาก ถ้าจะหนีงานไปเจ้านายก็อาจไม่พอใจ อาจไล่เขาออก ซึ่งเป็นผลให้มอง ๆ ของเขาที่พิกหรืออยู่ในความดูแลของเขาเดือดร้อน ไม่มีค่าเล่าเรียนถ้าหากเขาคงงานขึ้นมา เป็นต้น นอกจากนี้ข้อผูกพันเหล่านี้ยังก่อให้เกิดระบบเห็นแก่พรรคพวก (favoritism) และ Spoiled System อันเป็นผลเสียอย่างร้ายแรงแก่ระบบ ทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย และความเป็นสากล (Universalistic) ของกฎหมายหมดไปด้วย

ดังนั้น จากการที่คนกลุ่มหนึ่งหยิบยื่นระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยให้ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงไม่เข้าใจทั้งในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเขา เขาถูกเลี้ยงสอนให้เคารพในข้าราชการขุนนาง ผู้ใหญ่ ถูกถูกสอนให้เคารพเชื่อฟังพ่อแม่และผู้ใหญ่ แต่เขากลับไม่ถูกสอนให้กล้าที่จะโต้เถียงหรือแย้งความคิดเห็นของผู้ใหญ่ตามแนวเหตุผลของตนเลย

จนกระทั่งในปัจจุบัน รูปแบบการปกครองไม่ได้แสดงหรือปกป้องบอกลักษณะของความ เป็นประชาธิปไตยดังที่เราได้อ่าน ได้ยินได้รับมาจากระบบการสื่อสารที่ทันสมัยอันเป็นผลจากความเจริญทางวิทยาการสมัยใหม่เลย ลักษณะการปกครองของไทยนับตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะเผด็จการโดยทหาร ซึ่งผู้นำทางทหารมักจะอ้างเอาประชาธิปไตยมาบังหน้าเพื่อหาความชอบธรรมในอำนาจหน้าที่ของตน ตลอดจนเพื่อผลประโยชน์ในการทำสัญญาการค้าติดต่อกับต่างประเทศด้วย ส่วนรัฐสภาที่มีขึ้นที่แท้จริงก็คือเครื่องมือทางการเมืองของพวกเรานั้นเอง จากรูปแบบของปรากฏการณ์ที่เป็นจริงนั้นขัดกับเนื้อหาในข้อเท็จจริงที่เขาได้รับมา มากประกอบกับความผันผวนทางการเมือง มีการรัฐประหาร เปลี่ยนแปลงการปกครองกันอยู่บ่อย ๆ เป็นผลให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจ และสังเสใจในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยขึ้นมา

โครงสร้างทางการเมืองของไทยนั้นยังขาดสถาบันที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างรัฐบาลกับประชาชนที่มีลักษณะเป็นอิสระ สถาบันที่เราให้ทำหน้าที่แทนก็คือกลุ่มราชการ แต่ในทางปฏิบัติ ระบบราชการไม่ได้ทำตัวเป็นตัวเชื่อมอย่างแท้จริง ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับประชาชนอยู่ในลักษณะของนายผู้มีอำนาจวาสนากับไพร่ผู้ต่ำศักดิ์ และในตัวระบบราชการเองนั้นเป็นระบบการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น (Hierarchy) โดยมีผู้ที่อยู่บนยอดสุดของสามเหลี่ยมเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด ความสัมพันธ์ของการติดต่อสื่อสารปกตอยู่ในรูปคำสั่งยังเป็นลักษณะของ One-way Communication คือจะออกจากผู้ที่อยู่ในระดับสูงกว่าไปสู่ระดับที่ต่ำกว่าเสมอ อันเป็นผลให้เกิดความสะดกในการควบคุม ผู้ที่เดือดร้อนจึงตกอยู่กับประชาชน ซึ่งถูกสมมติ

ว่าเป็นฐานของสามเหลี่ยมอันนั้นด้วย ช่องว่างระหว่างประชาชนกับข้าราชการยิ่งเห็นได้ชัดเจนขึ้นในแถบที่ห่างไกลจากศูนย์อำนาจ เมื่อข้าราชการใช้อำนาจหน้าที่จากตำแหน่งที่ตนสวมอยู่เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว การกระทำใด ๆ ของข้าราชการนั้นในสายตาของประชาชนเราก็คือเป็นการกระทำของรัฐบาล การเสื่อมศรัทธาที่คนมีต่อข้าราชการจึงเป็นผลกระทบโดยตรงต่อฐานะของรัฐบาลด้วย

ฉะนั้น ในการสร้างเสริมประชาธิปไตยอันเป็นอุดมการณ์ของชาติที่เรายอมรับกันแล้วนั้น ไทยก็ได้พยายามใช้การเมืองระบบพรรคเพื่อหวังว่าพรรคจะเป็นสื่อกลางที่จะนำเอานโยบายของรัฐบาลไปแสดงต่อมวลชน และเป็นตัวกลั่นกรองข่าวสาร ข้อมูลตลอดจนความต้องการของประชาชนที่จะเข้าสู่ระบบการเมืองด้วย เราพยายามที่จะระดมมวลชนให้เข้าสู่ระบบการเมืองด้วย ให้มีส่วนร่วมในทางการเมือง ให้มีความรู้ ความเข้าใจในวิถีชีวิตตลอดจนการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยผ่านทางพรรคการเมือง ซึ่งจะเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญสถาบันหนึ่งในการนี้ แต่เราก็ต้องประสบกับความผิดหวัง ซึ่งเราจะได้วิเคราะห์กันต่อไป

จากสาเหตุหลาย ๆ ประการทำให้กลุ่มประเทศที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตยพยายามที่จะสร้างความเป็นสถาบันให้กับพรรคการเมืองนั่นคือ ทำให้พรรคการเมืองเป็นสถาบันอันหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับของประชาชน พยายามสร้าง Party Identification ให้เกิดขึ้นในที่สุด ซึ่งแน่นอนเมื่อประชาชนเกิดความสนใจเขาจะพยายามหาข่าวสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวในทางการเมือง ซึ่งเหล่านี้พรรคจะเป็นผู้สนองให้เป็นอย่างดี เมื่อเขาเกิดความรู้สึกว่าการเมืองนั้นเป็นเรื่องเราทุกคนมีส่วนร่วม และเป็นสิ่งจำเป็นแล้วจะนำเราไปสู่การเข้าร่วมทางการเมืองในที่สุด และจะเป็นไปอย่างเป็นระบบโดยมีพรรคการเมืองเป็นตัวเชื่อมที่จะคอยพิทักษ์ผลประโยชน์ของพวกเขา

พรรคการเมืองกับการพัฒนาทางการเมือง

พรรคการเมือง

ความหมาย

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่าพรรคการเมืองไว้มากมายหลายแง่ ซึ่งก็แล้วแต่นวความคิดและความเข้าใจในเชิงวิชาการที่ท่านเหล่านั้นได้รับมา ดร.หยุด แสงอุทัย ได้ให้ความหมายไว้ว่า "พรรคการเมืองหมายถึงคณะบุคคลซึ่งรวบรวมกันเข้าด้วยกัน เพราะมีความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในแนวทางใหญ่ ๆ ตรงกัน และประสงค์ที่จะ

ให้ความคิดเห็นนั้นได้เป็นนโยบายของรัฐบาลทั้งหมด หรือแต่บางส่วนโดยวิธีทางประชาธิปไตย กล่าวคือ โดยส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคนั้นสมัครรับเลือกตั้ง"⁽¹⁾ Sigmund Neumann ให้ความหมายของคำว่า พรรคการเมืองไว้ใน *Toward a Comparative Study of Political Parties*⁽²⁾ ว่า "เป็นองค์การที่แสดงออกของกลุ่มการเมืองที่มีความกระตือรือร้น ซึ่งหมายถึงพวกที่ต้องการที่จะเข้ามาควบคุมอำนาจของรัฐบาลพวกที่เข้ามาแก่งแย่งเพื่อให้ได้มาซึ่งเสียงสนับสนุนจากประชาชนกับพวกอื่นหรือกับกลุ่มที่มีแนวความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ดังนั้น พรรคการเมืองจึงเป็นสื่อกลางที่สำคัญยิ่งซึ่งจะเชื่อมโยงพลังทางสังคมและอุดมการณ์ให้เข้ากับ สถาบันการปกครองที่เป็นทางการและจะเชื่อมโยงพลังดังกล่าวให้เข้ากับการกระทำทางการเมืองใด ๆ ในชุมชนทางการเมืองที่ใหญ่กว่านั้นไปอีก" นั่นคือกล่าวโดยสรุปได้ว่า พรรคการเมืองก็คือกลุ่มบุคคลที่มีแนวความคิดในทางการเมืองเหมือนกัน รวมตัวกันเพื่อที่จะส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งโดยหวังที่จะได้เป็นรัฐบาล หรือมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายนั่นเอง

ทำไมต้องมีพรรคการเมือง? ในการพัฒนาในสังคมที่ทันสมัยนั้น มนุษย์จำเป็นต้องใช้ความสามารถเพื่อจัดตั้งและรักษาไว้ซึ่งองค์การที่ซับซ้อนและยืดหยุ่นพอที่จะดำเนินการในรูปแบบของงานใหม่ ๆ เพื่อสนองความต้องการของสังคมสมัยใหม่ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องใช้ความสามารถทางวิทยาการสมัยใหม่ตลอดจนความร่วมมือกันเพื่อดำเนินการใช้ทรัพยากรมนุษย์ และวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่เพื่อที่จะสามารถควบคุมธรรมชาติให้ได้ เช่นเกี่ยวกับในทางการเมืองการจัดองค์การจึงเริ่มมีความสำคัญเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในขบวนการทางการเมือง เมื่อสังคมก้าวไปสู่ความทันสมัย ความสลับซับซ้อนในสังคมมีการแบ่งงาน (division of labour) เป็นจำนวนมาก มี Specialist หรือผู้ชำนาญงานแต่ละหน่วยแขนง ฉะนั้นจึงเกิดกลุ่มทางสังคมขึ้นอย่างมากมายตั้งเป็นผลโดยตรงจาก Technology เอง และทั้งจากความเชื่อทางศาสนาตลอดจนแนวความคิดใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น องค์การที่จะเชื่อมโยงกลุ่มสังคมเหล่านี้เข้าด้วยกันจึงเป็นที่พึงปรารถนาจึงเป็นแรงดันให้พรรคการเมือง กลายเป็นองค์การที่สำคัญในรัฐที่ทันสมัยตลอดจนในชุมชนซึ่งอยู่ในระยะกำลังเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบประเพณีดั้งเดิมไปสู่รูปแบบที่ทันสมัยด้วย

นอกจากนี้ G.A. Almond ได้กล่าวว่า "ในระบบการเมืองทุกระบบ จำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัยพรรคการเมือง ในสังคมเบ็ดเสร็จ (Totalitarian Community) จะใช้พรรคการเมืองเสมือนเครื่องมือที่จะให้ได้มาซึ่งเสียงสนับสนุนจากมวลชน ในสังคมประชาธิปไตยจะใช้พรรคการเมืองเป็นเสมือนช่องทางที่จะแสดงออกหรือรวบรวมข้อเสนอต่าง ๆ ที่จะเข้าสู่ระบบและในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงมักจะใช้พรรคการเมืองเสมือน agent ที่จะสร้างและก่อโครงสร้างของพฤติกรรมจากคุณค่าใหม่ ๆ"⁽³⁾

ดังนั้น ในทุก ๆ สังคม พรรคการเมืองจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ก็เพราะพรรคการเมืองเป็นเสมือนเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการเรียกร้อง Mass Support ในกิจกรรมจากอำนาจหน้าที่ของรัฐบาล รัฐบาลใดที่มี Mass Support ก็เท่ากับว่ารัฐบาลนั้นมีเสถียรภาพสามารถที่จะดำเนินนโยบายตามที่ตนตั้งไว้ได้อย่างสะดวกด้วย

ระบบพรรคการเมือง

รูปแบบของพรรคการเมืองนี้มีแนวความคิดในการแบ่งออกได้มากมาย ซึ่งอาจจะสรุปได้ว่า ระบบพรรคแบ่งได้เป็น

1. ระบบที่มีการแข่งขัน

ก. ระบบพรรคเดียว คือระบบการเมืองที่มีพรรคที่เด่น (Dominant party) หรือการร่วมพรรคในการเป็นรัฐที่อยู่ในบรรยากาศของการแข่งขันทางการเมืองหมายความว่า เป็นไปได้ที่พรรคที่แพ้การเลือกตั้งสามารถชนะได้ในการแข่งขันครั้งต่อ ๆ ไปในทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เช่น ในอินเดีย ในจีเรีย เป็นต้น

ข. ระบบสองพรรค หมายถึงระบบการเมืองที่มีพรรคการเมืองใหม่ ๆ เพียง 2 พรรค ที่มีเสียงก้ำกึ่งกัน แต่ไม่ได้หมายความว่าระบบการเมืองนั้นจะมีเพียง 2 พรรค แต่อาจจะมีหลายพรรคก็ได้ แต่พรรคเหล่านี้ไม่มีเสียงสนับสนุนเพียงพอที่จะชนะการเลือกตั้งจนได้เสียงข้างมาก และเข้าเป็นรัฐบาลได้ ระบบการเมืองแบบนี้มีอยู่ในสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย เป็นต้น

ค. ระบบหลายพรรค คือระบบการเมืองที่มีพรรคที่ได้เสียงไล่เลี่ยกันมากกว่า 2 พรรคขึ้นไป แต่ไม่มีพรรคใดที่มีเสียงข้างมากในสภา การจัดตั้งรัฐบาลจึงจำเป็นต้องกระทำในลักษณะรัฐบาลผสม ในการนี้รัฐบาลมักจะขาดเสถียรภาพเพราะก่อให้เกิดความแตกแยกได้ง่าย เช่น ในฝรั่งเศสก่อนสมัยเดอโกลล์ ส่วนประเทศที่ระบบการเมืองแบบหลายพรรคใช้ได้ผลก็คือประเทศในแถบสแกนดิเนเวียเท่านั้น

2. ระบบที่ไม่มีการแข่งขัน

รูปแบบของระบบพรรคแบบนี้จะอยู่ในลักษณะพรรคเดียว ซึ่งเราอาจแบ่งออกได้เป็น 3 รูป คือ

ก. One-party Authoritarian หมายถึงระบบการเมืองแบบอำนาจนิยมมีพรรคเพียงพรรคเดียวและอยู่ในรูปที่มุ่งไปในแง่อุดมการณ์ แต่ไม่ใช่เบ็ดเสร็จนิยม (Totalitarian) เช่น ในสเปนสมัยฟรังโก กานา ซึ่งเราอาจจะรวมเอาคิวบา ซึ่ง Castro พยายามจะให้พรรคการเมืองอยู่ในรูปพรรคอำนาจนิยมด้วย ระบบนี้ไม่จำเป็นว่าจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทาง

เศรษฐกิจ สังคม แต่ความจริงแล้วนั้น คุณลักษณะของพรรคจัดว่าเป็นตัวการสำคัญในการพิทักษ์สถานภาพเดิม หรืออาจต่อต้านการเปลี่ยนแปลงอันจะนำมาซึ่งความพินาศของ ใต้โดยทั่ว ๆ ไป ระบบนี้ไม่พร้อมที่จะดำเนินการเพื่อนำมาซึ่งความทันสมัยในทางเศรษฐกิจทางการเมือง เพราะขาดลักษณะที่สามารถเข้าควบคุมแผนงานได้อย่างในระบบเบ็ดเสร็จ และขาดความคิดในทางปฏิบัติและประสบการณ์อย่างในระบบ

ข. One-party Pluralistic เป็นระบบกึ่งอำนาจนิยม โดยมีพรรคเดียวและมักจะมีลักษณะ pragmatic มาก ทั้งพยายามดูดกลืนพรรคอื่น ๆ ให้เข้าร่วมโดยวิธีการที่นิมนวลกว่า พรรคจึงสามารถที่จะรวมผลประโยชน์ที่ขัดแย้งในสังคมให้เป็นอันเดียวกัน อันจะเป็นช่องทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจและอาจรวมทั้งในทางการเมืองได้ด้วย

ค. One-party Totalitarian เป็นระบบที่ใช้ในระบบการเมืองที่มีแนวอุดมการณ์เดียว และใช้อำนาจทั้งหมดในการเปลี่ยนโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจและสังคมของสังคมเสียใหม่ ระบบนี้ใช้ในจีน เวียดนามเหนือ รัสเซีย เกาหลีเหนือ และประเทศในยุโรปตะวันออกบางประเทศ

ในประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งในเอเชียและแอฟริกันนั้น รูปแบบของพรรคมักจะอยู่ในระบบพรรคเดียว เนื่องจากปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะในปัจจุบันที่สืบเนื่องมาจากเงื่อนไขก่อนที่จะได้รับอิสรภาพนั้น จะมีขบวนการกู้ชาติเกิดขึ้นเข้าทำการเรียกร้อง และรณรงค์ต่อรองกับผู้นำอาณานิคม เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารบ้านเมือง เมื่อถูกผู้นำอาณานิคมพยายามขัดขวางโดยวิธีการต่าง ๆ ทำให้กลุ่มผู้รักชาติกลุ่มนี้รวมตัวดำเนินการได้ดินอย่างลับ ๆ เพื่อโค่นล้มจักรวรรดินิยม ประกาศตัวเป็นอิสรภาพ หลังจากการต่อสู้เพื่อประเทศเป็นอิสรภาพ กลุ่มนี้ก็มักจะกลายเป็นกลุ่มทางการเมืองหรืออาจเป็นพรรคการเมืองที่ identify เข้ากับรัฐอย่างเข้มข้น พวกที่มีความคิดขัดแย้งจะถูกกล่าวหาว่าเป็นบ่อนทำลายหรือเป็นซากเดนจักรวรรดินิยม พวกนี้จะยึดมั่นในหลักการนี้และจะไม่ค่อยประนีประนอมกัน

สิ่งที่จะสนับสนุนให้เกิดระบบพรรคการเมืองพรรคเดียวในประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไปมีอยู่หลายประการ ปัญหาที่ประเทศเกิดใหม่พบหลังจากการประกาศอิสรภาพก็คือ ปัญหาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ จึงจำเป็นต้องมีสื่อกลางที่จะเป็นตัวร่วม พรรคเดียวจึงมีโอกาสดีกว่าที่จะสร้างแนวอุดมการณ์ สร้างสัญลักษณ์แห่งชาติ ตลอดจนการใช้สื่อสารการคมนาคม เพื่ออำนวยความสะดวกให้ปัญหานี้หมดไป นอกจากนี้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม หลังจากถูกจักรวรรดินิยมเข้ามาแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของตนยังต้องการการระดมสรรพกำลังเพื่อสร้างความเจริญให้กับชาตินั้น พรรคการเมือง ระบบพรรคเดียว ก็จะเป็นตัวระดมและเป็นตัวประสานที่ดีด้วย

หน้าที่ของพรกการเมืองกับการพัฒนาการเมือง

Lucian W. Pye ได้ให้ความหมายของการพัฒนาทางการเมืองไว้หลายอย่าง ซึ่งแต่ละอย่างก็ไม่ได้เฉพาะเจาะจงหรือเป็นลักษณะเดี่ยวที่แน่นอน แต่เป็นความหมายรวม ๆ เท่านั้น ซึ่งเราจำเป็นต้องดูลักษณะอื่นที่ใกล้เคียงด้วย ความหมายเหล่านี้คือ

1. การพัฒนาทางการเมืองเป็นเสมือนการเมืองพื้นฐานที่จะรองรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ
2. การพัฒนาการเมืองเป็นเสมือนการเมืองในประเทศที่เจริญทางอุตสาหกรรม
3. การพัฒนาการเมืองคือการทำให้มีระบบการเมืองที่ทันสมัย
4. การพัฒนาทางการเมืองเป็นเสมือนเครื่องช่วยในการสร้างเสริมรัฐชาติ
5. การพัฒนาทางการเมืองคือการพัฒนากฎหมายและขบวนการการบริหาร
6. การพัฒนาการเมืองคือการระดมมวลชนและการเข้าร่วมในทางการเมือง
7. การพัฒนาการเมืองคือการพัฒนาประชาธิปไตย
8. การพัฒนาทางการเมืองคือการสร้างเสถียรภาพและให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระเบียบ
9. การพัฒนาการเมืองคือการระดมสรรพกำลังเพื่อสร้างอำนาจให้กับชาติ
10. การพัฒนาทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สลับซับซ้อน

จากความหมายเหล่านี้ Pye ได้สรุปเป็น Syndrome ซึ่งมีอยู่ 3 ประการที่จะบ่งบอกลักษณะของระบบการเมืองที่พัฒนาแล้ว นั่นคือ

1. Differentiation and Specialization ในโครงสร้างของระบบมีการแบ่งงานกันเป็น Division of Labour ตามหน้าที่และความชำนาญเฉพาะอย่าง แต่ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับความรู้สึกในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของระบบการเมืองด้วย

2. Capacity ของระบบการเมืองหมายถึงนโยบายหรือผลผลิตจากระบบการเมืองสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบที่พัฒนาแล้วนั้นจะต้องให้แก่สังคมมากกว่าและรวดเร็วกว่า ตลอดจนมองเห็นได้ชัดกว่าด้วย นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารงานของรัฐบาลที่ดำเนินอย่างมีประสิทธิภาพด้วย

3. Equality ในความหมายส่วนใหญ่ของการพัฒนาทางการเมืองจะเกี่ยวกับการเข้าร่วมของมวลชนและการเข้าเกี่ยวข้องในกิจกรรมทางการเมืองของมวลชน ความเสมอภาคนี้ยังหมายถึงความเป็นสากล (Universalistic) ของกฎหมาย ตลอดจนการคัดเลือกคนเข้าสู่การเมืองก็ควรจะใช้มาตรฐานในระบบคุณธรรมและเป็นไปอย่างยุติธรรมด้วย

จากคำจำกัดความตลอดจน Development Syndrome เหล่านี้เป็นเพียงลักษณะที่มุ่งบอกการพัฒนาทางการเมือง ซึ่งเป็นจุดหมาย (goals) ที่ระบบการเมือง โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนาจะก้าวไปสู่ เครื่องมือที่ระบบการเมืองสามารถใช้ได้เพื่อการนี้คือ พรรคการเมืองนั่นเอง ดังนั้นพรรคการเมืองในประเทศที่สามจึงเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาทางการเมือง หน้าที่ของพรรคการเมืองที่จะต้องรับผิดชอบจึงมีมากและสลับซับซ้อนด้วย

"...พรรคการเมืองในสายตาของประชาชนเป็นเสมือนตัวร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย และข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองจะผ่านสู่ประชาชนก็โดยทางพรรคการเมือง และประชาชนสามารถใช้พรรคเพื่อประโยชน์ในการที่ตนจะร้องทุกข์หรือเรียกร้องข้อเสนอผ่านไปสู่อำนาจ"(4)

David Apter ได้กล่าวถึงลักษณะในเชิงหน้าที่ของพรรคการเมืองไว้ในหนังสือเรื่อง The Politics of Modernization ว่า "...หน้าที่พื้นฐานของพรรค คือ การก่อกวมตีมหาชนและทดสอบทัศนคติ และส่งข่าวสารเหล่านี้ไปยังเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำ เพื่อว่าทั้งผู้ถูกปกครองและผู้ปกครอง ประชาชนและรัฐบาลจะได้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันใกล้ชิดพอควร...ดูจากลักษณะนี้เราจะเห็นได้ว่าประการแรก พรรคเป็นเสมือนตัวแปรที่ตั้งอยู่กลางระหว่างประชาชนกับรัฐบาลนั่นเอง"(5)

เราจะพบว่า พรรคการเมืองเป็นตัวเชื่อมระหว่างราษฎรกับรัฐบาลที่สำคัญ ระบบการเมืองที่ฉลาดจึงมักจะใช้พรรคเป็นเครื่องมือได้อย่างง่าย

ปัญหาที่ประเทศกำลังพัฒนาประสบและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเมืองเป็นปัญหาแรกก็คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ และการแก้ปัญหาการขัดแย้งกันภายในชาติอันสืบเนื่องมาจากการมีกลุ่มสังคม กลุ่มผลประโยชน์อยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะใน Pluralist Society เมื่อเกิดการขัดแย้งกันเอง เสถียรภาพของรัฐบาลก็น้อยลง เพราะขาดการสนับสนุนจากประชาชน เนื่องจากรัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ดังนั้นพรรคการเมืองจะมีบทบาทสำคัญในการนี้มาก เพราะจะเป็นตัวกลั่นกรอง Demands ต่าง ๆ ให้เข้าสู่ระบบอย่างเป็นระเบียบ ปัญหาต่อมาคือปัญหาความชอบธรรม (Legitimacy) ในอำนาจของรัฐบาล ซึ่งถ้าประชาชนยอมรับในรัฐบาลแล้วก็เป็นผลให้รัฐบาลสามารถดำเนินนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย ปัญหาการเข้าร่วมทางการเมืองก็นับเป็นปัญหาสำคัญ เพราะประชาชนไม่เข้าใจและยังติดอยู่กับค่านิยมแบบประเพณีดั้งเดิม ซึ่งจำเป็นต้องใช้การสังคมนิยมเข้าช่วย เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับทางการเมืองแก่ประชาชน ปลุกให้ประชาชนตื่นตัว รู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง ก่อให้มีการเข้าร่วมทางการเมืองอย่างมีระเบียบแบบแผนด้วย

ดังนั้นวิธีการที่พรรคการเมืองในประเทศกำลังพัฒนาจะนำมาเป็นแนวทางในการสร้างชาติ (Nation-Building) และการพัฒนาการเมืองจึงอาจสรุปได้เป็น 5 ประการ คือ

1. ปัญหาการเข้าร่วมทางการเมือง ขบวนการหรือการเรียกร้องเพื่อเข้าร่วมทางการเมือง จัดว่าเป็นลักษณะหนึ่งของการพัฒนาการเมืองเมื่อสังคมเจริญขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้น การคมนาคม สื่อสารสะดวก สามารถติดต่อกันได้อย่างรวดเร็ว การศึกษาแผ่ขยายออกไปทำให้คนสนใจและเข้าร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อประชาชนเรียกร้องเพื่อขอเข้าร่วมทางการเมืองนั้น พรรครัฐบาลอาจจะสนองตอบได้ 4 รูป คือ

ก. Repression เพราะในการที่มีพรรคการเมือง ผู้นำหรือผู้ปกครองอาจไม่เต็มใจที่จะให้ประชาชนเข้าร่วมก็ได้ในกรณีที่เขาเห็นว่าถ้าปล่อยให้มีการเข้าร่วมจะเป็นภัยต่อความมั่นคงของพวกตน

ข. Mobilization มีในพรรคการเมืองแบบพรรคเดียวเป็นส่วนใหญ่ที่มีการปลุกระดมมวลชนให้มีการเข้าร่วมแต่ภายในขอบเขต และภายใต้การควบคุมของรัฐ ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจหน้าที่ตน

ค. Limited Admission คือรัฐบาลอาจจะอนุญาตให้ประชาชนตั้งกลุ่มทางสังคม เช่น สังคมที่ไม่เกี่ยวกับการเมือง และรัฐบาลจะพยายามกีดกันไม่ให้มีอำนาจมาก จะมีการจำกัดในการเข้าร่วมด้วย

ง. Full Admission คือการที่ผู้นำยอมให้มีการเข้าร่วมทางการเมืองอย่างเต็มที่ ส่วนมากจะเกิดในประเทศที่ประชาธิปไตยมั่นคงแล้ว พรรคใด ๆ จะมีวิธีการชักจูงประชาชนให้เข้าไปสนับสนุนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับว่าพรรคนั้นยึดในอุดมการณ์หรือว่ายึดมั่นอยู่ที่การชนะการเลือกตั้งอย่างเดียว พรรคที่ยึดมั่นในอุดมการณ์มักจะมุ่งที่จะเปลี่ยนค่านิยมและพฤติกรรมของสมาชิก พรรคจึงมักจะจำกัดจำนวนสมาชิก ในขณะที่พรรคที่มุ่งแต่จะชนะการเลือกตั้งซึ่งมักจะยึดหยุ่น พยายามจัดแนวนโยบายเพื่อดึงดูดความสนใจของประชาชนอยู่เสมอ และปกติพรรคนี้จะชนะการเลือกตั้ง

2. ปัญหาความชอบธรรม (Legitimacy) เป็นปัญหาแรกที่ระบบการเมืองในประเทศที่สามประสบในการพัฒนาการเมือง เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจหน้าที่ และหาเสียงสนับสนุนจากปวงชน ในยุคอาณานิคมนี้ผู้นำมักจะอ้างเอาประสิทธิภาพและความสงบเรียบร้อย ยุทธศาสตร์โดยผู้นำจะอ้างเอาความเชื่อทางศาสนา ส่วนรัฐบาลทหารก็มักจะอ้างในความสามารถหรือความเชี่ยวชาญของตน เพื่อหาความถูกต้องในอำนาจหน้าที่ของพวกเขา ดังนั้นในยุคแรก ๆ ของการเมืองระบบพรรค ซึ่งจะมีการเข้าร่วมทางการเมืองมาก จึงเกิดปัญหาผู้นำขึ้นมา เพราะไม่จำเป็นเสมอไปว่าผู้นำทางทหารที่มีประสิทธิภาพจะเป็นผู้นำทางรัฐสภาที่มีประสิทธิภาพด้วย ปัญหาต่อมาคือปัญหาพรรคการเมืองที่ดั่งขึ้นใหม่กับระบบราชการซึ่งพยายามที่จะรักษาสถานภาพเดิม (status quo) ของตนไว้ แต่อย่างไรก็ตามพรรคการเมืองก็นับว่าเป็นเครื่องมือที่

สำคัญที่จะก่อให้เกิดความชอบธรรมในอำนาจระดับชาติ ทั้งนี้เพราะพรรคมีวิธีการที่ยืดหยุ่นในการที่จะหาเสียงสนับสนุนจากมวลชนได้ดีกว่าพวกทหารและข้าราชการ ผู้นำพรรคส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มีส่วนรับผิดชอบในงานประจำเหมือนพวกข้าราชการ พวกนี้จึงสามารถที่จะอุทิศเวลาได้เต็มที่ในการที่จะจัดตั้งองค์กรประชาชนเพื่อสนับสนุนรัฐบาลได้เป็นอย่างดี

3. ปัญหาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในชาติ ซึ่งหมายรวมทั้งการรวมเอากลุ่มต่าง ๆ ในทางเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา เชื้อชาติ และกลุ่มภูมิภาค ให้เข้าอยู่ในรัฐเดียวกัน ซึ่งรัฐจำเป็นจะต้องใช้ความสามารถในการปกครองอาณาจักรอย่างยุติธรรม และพยายามสร้างทัศนคติของปวงชนที่มีต่อรัฐให้อยู่ในรูปของความจงรักภักดี ยินยอมและเต็มใจที่จะยกผลประโยชน์ของชาติอยู่เหนือผลประโยชน์ส่วนท้องถิ่นและส่วนบุคคล

ในประเทศที่ปกครองในระบบ Authoritarian มักจะใช้อำนาจบีบบังคับและปลุกเร้าโดยการสร้างสัญลักษณ์แห่งชาติขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางที่จะพัฒนาความรู้สึกภักดีต่อชาติ ส่วนในประเทศเอเชียและอัฟริกา มักจะเชื่อในระบบพรรคเดียวมากกว่าระบบอื่น เพราะพรรคจะเป็น Mobilizer ที่ดี ที่จะนำมาซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ แต่ในประเทศที่นิยมใส่ค่านิยมประชาธิปไตยที่มีการแข่งขันกันระหว่างพรรคก็อ้างว่าระบบหลายพรรคก็อาจนำมาซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติได้ เพราะผู้นำของพรรคเหล่านั้นจะต้องพูดจริงและทำจริงมากกว่าพูดพาลและมัวไปวุ่นวายอยู่กับสัญลักษณ์อย่างเดียว นอกจากนี้ระบบหลายพรรคจำเป็นจะต้องมีการแข่งขันกัน ต่างจึงมุ่งที่จะประสานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ให้เข้ามาอยู่ในรัฐชาติ และสำนึกในความเป็นชาติเดียวกันด้วย

4. การแก้ไขการขัดแย้งในการที่พรรคจะแก้ไขข้อขัดแย้งได้ดีเพียงไรก็ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหลายประการในสังคมที่มีความแตกแยกกันอย่างรุนแรงนั้น ระบบพรรคที่ยึดมั่นในประสิทธิภาพในการแก้ไขข้อขัดแย้งได้ดีน้อยกว่าพรรคที่ยืดหยุ่นหรือเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยในการจัดการกับข้อขัดแย้งนั้นอาจจะทำได้หลายวิธีเพื่อที่จะให้มีการใช้อำนาจร่วมกัน ซึ่งพรรคก็ไม่จำเป็นที่จะต้องละทิ้งแนวอุดมการณ์ที่ยึดมั่นแต่ประการใด แต่อาจจะให้มีการร่วมเช่นให้มีผู้ช่วย 2 คน โดยที่มีอีกคนที่เป็นคนหัวรุนแรงก็ได้

นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญของระบบพรรคที่มีส่วนในการแก้ไขข้อขัดแย้งก็คือ คุณภาพของผู้นำดังจะเห็นได้จากพรรค Alliance ของมาเลเซีย ซึ่งประสบความสำเร็จในการที่จะให้ชน 3 กลุ่มเพื่อชาติทำงานร่วมกันได้ ดังนั้นความชำนาญและประสบการณ์ของผู้นำพรรคในเรื่องเหล่านี้จึงสำคัญยิ่ง

ส่วนการที่พรรคมีสาขาอยู่ทั่วประเทศให้มีการเปิดรับสมาชิกโดยทั่วไปนั้น อาจจะทำให้มีความแตกแยกภายในได้ แต่ในทางตรงกันข้ามในทางที่พรรครัฐบาลเข้าไปแทรกแซงใน

ระดับภูมิภาคและท้องถิ่น โดยยอมรับชนกลุ่มน้อยและผู้นำที่มีความคิดไม่ตรงกันกับพรรคตน ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ที่พวกเขาเหล่านั้นจะเกิดความพอใจจะเป็นผลให้ข้อขัดแย้งในระดับล่างของระบบได้แก้ไขกันไปเองในภูมิภาคหรือท้องถิ่นอื่น ไม่เป็นเหตุให้กระทบกระเทือนต่อระดับชาติ เช่นการที่พรรค Congress ของอินเดียแผ่สาขาพรรคไปทั่วในรูปการกระจายอำนาจ ทำให้ข้อขัดแย้งต่าง ๆ ถูกขัดหรือตกลงกันได้ในระดับท้องถิ่นก่อนทำให้ไม่ก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพของรัฐบาลกลาง

5. ปัญหาการเมืองประกิต บทบาทของพรรคการเมืองที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการสร้างทัศนคติและให้การศึกษาแก่สมาชิกพรรค ผู้ให้การสนับสนุนพรรค ตลอดจนประชาชนทั่วไป ในการนี้พรรค Mobilized จะเป็นพรรคที่ดำเนินการได้ผลมาก เพราะพรรคนี้มุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งผิดกับพรรคในรูปอื่นที่พยายามแต่จะปรับนโยบายให้เข้ากับทัศนคติและพฤติกรรมของสาธารณชน เพื่อมุ่งหวังที่จะหาสิ่งสนับสนุนเพียงอย่างเดียว

อย่างไรก็ตาม ในประเทศที่กำลังพัฒนานั้นพรรคการเมืองนับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการสังคมประกิต โดยเฉพาะในระยะแรกของการพัฒนา เพราะพรรคการเมืองเป็นสถาบันที่มีผลกระทบต่อทัศนคติทางการเมืองของประชาชนซึ่งมีอยู่เพียงไม่กี่สถาบันในระยะนั้น

ในระบบการเมืองแบบหลายพรรคที่มีการแข่งขันกันจะมีผลต่อการสังคมประกิต และช่วยให้ประชาชนเข้าใจและสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังที่ William J. Crotty ได้สรุปขั้นตอนไว้ดังนี้

1. ยิ่งมีการแข่งขันกันระหว่างพรรคในประเทศ (issues) ระดับชาติก็ยิ่งทำให้ประชาชนเข้าร่วมทางการเมืองมากขึ้น
2. ยิ่งมีการแข่งขันกันระหว่างพรรคในเรื่องระดับชาติมาก การถกเถียงกันภายในพรรคและในเรื่องเฉพาะก็จะมีมากขึ้น
3. ยิ่งมีการแข่งขันกันระหว่างพรรคในระดับชาติมาก ก็ยิ่งทำให้ผู้ใช้สิทธิเกิดความมั่นใจและเชื่อว่าตนมีอิทธิพลต่อนโยบายทางการเมือง (political efficacy) เพิ่มขึ้น
4. ยิ่งมีการแข่งขันกันระหว่างพรรคในระดับอื่น เช่น สถาบันนิติบัญญัติ หรือในหน่วยการเมืองก็ยิ่งจะทำให้วินัยทั้งในพรรคมวลชน (Mass Party) และพรรครัฐบาลดีขึ้น⁽⁶⁾

จากแนวความคิดของการพัฒนาการเมืองของนักวิชาการทางรัฐศาสตร์หลายท่านที่ได้กล่าวมาแล้วจะชี้ไปยังจุด ๆ หนึ่ง ซึ่งเป็นจุดร่วมและผู้เขียนถือว่าเป็นแกนสำหรับการพัฒนาการเมือง จุดร่วมนั้นก็คือ Capacity หรือความสามารถของระบบการเมืองในการที่จะจัดระบบให้มีประสิทธิภาพสามารถที่จะสนองตอบ Demands ที่เข้าสู่ระบบได้ หรือสามารถที่จะแก้

ทางการเมือง ที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทั้งนี้กิจกรรมที่เป็นผลมาจากการกระทำของระบบการเมืองจะต้องได้รับความยินยอมจากประชาชนด้วย จึงจะก่อให้เกิดความสอดคล้องกันใน Demands หรือข้อเรียกร้องกับ Authoritative Output หรือนโยบายที่ออกมาซึ่งจะเกิดการเมืองขึ้นได้⁽⁷⁾

ในการที่จะเรียกร้องความสนับสนุนจากมวลชนหรือหา Legitimacy ให้กับระบบนั้นระบบจึงจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยพรรคการเมืองให้มีการเข้าร่วมทางการเมือง โดยผ่านระบบพรรคเพื่อให้ Demands ที่เกิดขึ้นโดยไม่กระจัดกระจาย หรือมีมากจนเกินไปและพุ่งเข้าสู่ระบบโดยตรง อันเป็นผลเสียต่อระบบมาก

ในขณะที่เดียวกันระบบการเมืองจะมี Capacity ขึ้นได้ก็ต่อเมื่อราษฎรมีความรอบรู้ทางการเมืองพอควร อันจะก่อให้เกิดการเข้าร่วมทางการเมืองหรือมีพฤติกรรมซึ่งยังผลหรือพยายามยังผลต่อขบวนการตัดสินใจนโยบายในทางการเมืองและในตัวระบบการเมืองเอง การ recruit คนเข้าสู่ระบบเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะผู้นำเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพหรือความสามารถของระบบด้วย ซึ่งพวกเขาเหล่านี้จะเป็นพวกที่มี Political Efficacy สูง และเป็นผลมาจากระบบการเมืองประภคกิจของสังคมนั่นเอง

นอกจากนี้สิ่งที่จะเป็นปัจจัยที่สนับสนุน Capacity ของระบบก็คือ การมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ และปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมถูกจัดไป และไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อระบบการเมือง และในการให้ได้มาซึ่งปัจจัยเหล่านี้ก็ต้องผ่านพรรคการเมืองนั่นเอง

นั่นคือพรรคการเมืองจะเป็นพรรคที่จะนำมาซึ่ง Capacity ของระบบการเมืองนั่นเอง และยังหมายความต่อไปอีกได้ว่า พรรคการเมืองนำมาซึ่งการพัฒนาทางการเมืองในเมืองโดยหน้าที่แล้ว พรรคเป็นตัว Mobilizer ก่อให้เกิดความเข้าร่วมทางการเมืองเป็นระบบเป็นตัวให้ความรู้ความเข้าใจในทางการเมืองแก่มวลชน และทำให้เกิดเสถียรภาพขึ้นในชาติด้วย

ปัญหาพรรคการเมืองไทย

ตั้งแต่ไทยเปลี่ยนการปกครองใน พ.ศ. 2475 ได้มีผู้พยายามจะจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น เช่นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ หลวงวิจิตรวาทการได้ขอตั้งพรรคคณะชาติขึ้นมาแต่ก็ไม่ได้รับการอนุญาต ต่อมาเหตุการณ์ทางการเมืองของไทยได้แปรเปลี่ยนไป มีการยุบสภา และมีรัฐประหารเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ในปี พ.ศ. 2498 รัฐบาลจึงมีพระราชบัญญัติพรรคการเมืองฉบับแรกเพื่อใช้ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 7 เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 แต่ต่อมาในวันที่ 16 กันยายน ในปีเดียวกันนั้น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการรัฐประหารอีก พรรคการเมืองจึงถูกปิดไปอีก เมื่อ พ.ศ. 2502 จนกระทั่งในปี 2511 สมัยจอมพลถนอม กิตติขจร จึงเปิด

โอกาสให้มีการเลือกตั้งโดยใช้ระบบพรรคอยู่ชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง จนถึง 2514 จึงทำการปฏิวัติตัวเอง ยกเลิก พ.ร.บ.พรรคการเมืองไปอีกครั้งหนึ่ง

จากวิวัฒนาการพรรคการเมืองของไทยเรายังมีปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาการเมืองระบบพรรค และเพื่อที่จะใช้พรรคให้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง ปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้เกิดจากลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชน สภาพเศรษฐกิจสังคมโครงสร้างและอุดมการณ์ของพรรคการเมืองที่มีมา ตลอดจนความต่อเนื่องในขบวนการและระบบการเมืองซึ่งอาจจะสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่ง Almond ได้ให้ความหมายว่าเป็นแบบแผนของการอบรมโลกทัศน์ ความพึงพอใจ และการประเมินค่าของคนในสังคมอื่น ๆ⁽⁸⁾ ในแบบแผนของการอบรมของคนไทยเรานั้นเราไม่ถูกสอนให้กล้าที่จะแสดงออก กล้าคิด และทำในสิ่งที่ตนเชื่อ ซ้ำยังถูกสอนให้เป็นคนไว้เหตุผล เราถูกสอนให้เชื่อผู้ใหญ่อย่างมงายทั้งทางตรง คือ การสอนของพ่อแม่ตลอดจนครูอาจารย์ และทางอ้อม คือใช้ระบบประเพณีพยายามปิดความเชื่อนี้ทุกโอกาส เช่น การมีระบบอาวุโสของมหาวิทยาลัยหลายแห่งของไทย นอกจากนี้จากวิวัฒนาการประวัติศาสตร์การเมืองไทย เรื่องของการปกครองจะเป็นเรื่องของเจ้าขุนมูลนายและทหาร ผู้ใหญ่ในชนชั้นสูง ส่วนชาวเมืองเป็นผู้เดินตามหลัง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองเป็นเสมือนนายกับบ่าว ในการดำเนินการของผู้ปกครอง จึงถือว่าเป็นความกรุณาของท่านและจะถือเป็นบุญคุณอย่างใหญ่หลวง ดังนั้นคนไทยจึงขาดความเข้าใจในทางการเมืองมาก คิดว่าการเมืองไม่ควรที่จะไปแตะต้อง เมื่อคนมีความเชื่อเช่นนี้มาการที่เราจะเปลี่ยนความคิดความเชื่อในช่วงระยะเวลาที่จำกัดย่อมเป็นไปได้ ด้วยเหตุนี้พรรคการเมืองจึงขาดการสนับสนุนจากปวงชนอย่างแท้จริง พรรคการเมืองไทยจึงทำหน้าที่ไม่ได้เต็มที่

2. ปัญหาการศึกษา การศึกษาเป็นตัวการที่สำคัญมากต่อทัศนคติทางการเมืองของประชาชนจากการค้นพบของ Almond และ Verba พบว่าในประเทศ คือ สหรัฐฯ อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี และเม็กซิโก "การศึกษาับโลกทัศน์ทางการเมืองและการเข้าร่วมทางการเมืองมีความสัมพันธ์ต่อกันในทางบวก"⁽⁹⁾ ส่วนระบบการศึกษาของไทยไม่ได้เอื้ออำนวยต่อความเข้าใจของประชาชนที่จะพึงมีต่อพรรคการเมืองเลย แม้แต่ในสถาบันของการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลักสูตร เรื่องพรรคการเมืองมีการเรียนการสอนอยู่ในคณะเดียว คือ คณะรัฐศาสตร์ ดังนั้น แม้นักนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องพรรคการเมืองอย่างแท้จริงแล้ว เราจะคาดหวังให้ประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจในเรื่องซึ่งตนไม่เคยรู้หรือมีประสบการณ์อย่างแท้จริงมาก่อนได้อย่างไร

3. ลักษณะเศรษฐกิจสังคม คนไทยส่วนใหญ่จะทำไร่ทำนาอาศัยอยู่ในชนบทห่างไกล ระบบเศรษฐกิจการครองชีพขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ขาดความรู้ทางวิชาการที่จะมาปรับปรุงวิธีการผลิต จึงทำให้คนไทยส่วนมากอาจจะต้องติดอยู่กับการดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยสี่ในการครองชีพ จึงเป็นผลให้ความสนใจด้านอื่น ๆ รวมทั้งด้านการเมืองหายไป นอกจากนี้การรวมกลุ่มของพวกชาวนาในชนบทอย่างเหนียวแน่นนั้นทำได้ยาก เพราะความห่างไกลกันและลักษณะนิสัยคนไทยส่วนใหญ่จะรักสันโดษ การรวมกลุ่มจึงมักเป็นไปในระยะสั้นและเพื่อจุดประสงค์ชั่วคราวเฉพาะเรื่อง เช่นการลงแขกเกี่ยวข้าว เป็นต้น เป็นผลให้พรรคการเมืองของไทยขาดกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพลมาสนับสนุนอย่างจริงจัง

4. โครงสร้างของพรรค

ก. อุดมการณ์ พรรคการเมืองไทยส่วนมากยังขาดอุดมการณ์ที่แน่นอน จึงขาดสิ่งที่จะเป็นตัวร่วมในการดำเนินการ การเข้าเป็นสมาชิกพรรคของนักการเมืองมักจะแฝงไว้ด้วยผลประโยชน์ส่วนตัว จึงทำให้ขาดความแน่นอนในการควบคุมเสียง มีการย้ายพรรคกันบ่อยดังที่อภิญา จุฑาพร ได้เขียนไว้ในความไม่มั่นคงของพรรคการเมืองไทยว่า "...แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือพรรคการเมืองนั้น ๆ ขาดพลังทางแนวความคิด และอุดมการณ์ร่วมกัน และการมีส่วนร่วม (Participation) ในกิจกรรมของสมาชิกพรรคก็น้อยตามมาด้วย องค์การของพรรคการเมืองจึงอ่อนแอไม่มีความมั่นคง เพราะเหตุของการก่อตั้งง่ายย่อมล้มเลิกได้ง่ายเป็นธรรมดา นอกจากนั้นถ้าสมาชิกระดับผู้แทนมีการโยกย้ายพรรคหรือออกพวกออกจากพรรคไปแล้วเข้าพรรคอื่นหรือตั้งพรรคใหม่ ย่อมจะเกิดขึ้นมาด้วย ทั้งนี้เพราะขาดหลักการของการรวมกลุ่มที่เป็นสายใยแห่งการยึดเหนี่ยวผูกพันให้เข้าร่วมเป็นพรรคการเมืองนั่นเอง"⁽¹⁰⁾

ข. ยึดถือตัวบุคคล ในการรวมกลุ่มของพรรคการเมืองไทยในอดีตมักเกิดจากการปรารถนาของผู้นำทางการเมืองหรือบุคคลในวงการ แล้วจึงดึงเอาพรรคพวกเข้ามาเป็นฝ่ายบริหารจัดการแบบเผด็จการ แล้วจึงมาร่างนโยบายหรือมาหาอุดมการณ์อีกครั้งหนึ่ง หรือไม่ก็เป็นอุดมการณ์ของหัวหน้าพรรคเอง จึงทำให้เกิดช่องว่างอย่างใหญ่หลวงระหว่างสมาชิกพรรคกับหัวหน้าพรรค และระหว่างพรรคกับประชาชนด้วย ทั้งนี้เพราะความต้องการหรือเจตจำนงของหัวหน้าพรรคไม่มีหลักประกันได้ว่าจะสนองความต้องการของมวลชนเสมอไป ความมั่นคงของพรรคนั้น จะสืบเนื่องไปได้ก็ชั่วอายุของผู้นำคนนั้นเท่านั้น เมื่อขาดผู้นำสมาชิกพรรคก็ขาดสิ่งยึดเหนี่ยว พรรคการเมืองก็มีแนวโน้มที่จะสูญสลายไปด้วย

ค. ขาดความสนใจต่อมวลชน ลักษณะพรรคการเมืองไทยมุ่งแต่จะเล่นการเมือง ในจุดยอดของอำนาจแต่ประการเดียว นั่นคือมุ่งที่จะส่งคนเข้าสมัครเป็นผู้แทนราษฎร มีการ

หาเสียงโดยหลักการโจมตีพรรคอื่น ใช้เล่ห์เพทุบายนำพาพรรคเพื่อจะให้สมาชิกพรรคชนะ การเลือกตั้ง การให้การศึกษ ให้ความรู้ทางการเมืองแก่มวลชนจึงแทบจะไม่มีเลย ยิ่งในระยะ หลังการเลือกตั้งจะไม่มีพรรคการเมืองใดที่สนใจมวลชนอีกต่อไป ทั้งพรรคส่วนใหญ่ยังขาด สาขาพรรคในเขตชนบทเพื่อที่จะเป็นตัวเชื่อมประสานผลประโยชน์และให้ความรู้ทางการเมือง ความเข้าใจในการเมืองระบบพรรคของคนไทยจึงหาไม่

5. ความต่อเนื่องของระบบ การปกครองแบบประชาธิปไตยจะมีผลอย่างสมบูรณ์ได้ก็ ต่อเมื่อกลไกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเดินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น สถาบัน รัฐสภา พรรคการเมือง เป็นต้น แต่จากประสบการณ์ทางการเมืองของไทยเรามีแต่ความยุ่ง เหิง มีการปฏิวัติ รัฐประหารเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ซึ่งมีผลในการทำลายสถาบันดังกล่าวไปโดยสิ้นเชิงเมื่อสถาบันขาดความต่อเนื่อง เป็นผลในกิจกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยก็ ต้องหยุดชะงักลง พรรคการเมืองจึงไม่อาจที่จะทำหน้าที่ของคนได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิ- ภาพได้ นั่นคือพรรคการเมืองไทยขาด Institutionalization มวลชนจึงไม่เข้าใจถึงประโยชน์ที่ได้ จากการเข้าเป็นสมาชิกพรรค และผลประโยชน์นั้น ๆ ไม่แจ่มชัดและรวดเร็วในสายตาของพวกเขาด้วย

สรุป

เมื่อสังคมของเราซึ่งเป็นสังคมเปิด ยอมรับเอาความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามาเพื่อ เปลี่ยนแปลง ทำให้สังคมทันสมัยเป็นผลให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เมื่อเกิดการพัฒนา ทางเศรษฐกิจก็จะผลักดันให้รูปแบบโครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วยสังคมจึงต้องการ แรงงานฝีมือเพิ่มขึ้น โอกาสที่คนในสังคมจะย้ายหรือเลื่อนชั้นทางสังคม (Social Mobility) ก็จะมีมากขึ้น และในขณะเดียวกันโอกาสที่คนจะได้รับการศึกษาตามรูปแบบที่ย่อมมีมากขึ้นด้วย ผลที่สุดก็นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของชนชั้นในสังคม โดยเฉพาะในพวกชาวนา และกรรมกร ชนชั้นกลางจะขยายเพิ่มในจำนวนกลายเป็นคนส่วนใหญ่ของสังคม และจะเป็น ผลให้รูปแบบขององค์การในสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วย คือเมื่อสังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น วิถี ชีวิตของสังคมก็จะเปลี่ยนไปมีระเบียบ มีองค์กรเพิ่มขึ้น มีความชำนาญเฉพาะอย่าง ซึ่งจะมี กลุ่มต่าง ๆ เช่น สหพันธ์กรรมกร กลุ่มอาชีพ องค์กรเยาวชน ฯลฯ ขยายตัวออกและจะรับ ช่วงงานและหน้าที่ซึ่งระบบครอบครัว หรือกลุ่มทางสังคมเล็ก ๆ เคยดำเนินการอยู่แต่ก่อน

การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของสังคมมีผลกระทบต่อการเข้าร่วมทางการเมือง คือ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างเป็นผลให้คนอยู่ตึกินคิดขึ้นกว่าเก่า ได้รับข่าวสารทั้งในรูป

formal เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ในรูป informal เช่น การพูดจากเสียงแลกเปลี่ยนความรู้กันในกลุ่ม ซึ่งมีการรวมกลุ่มกันแน่นยิ่งขึ้น มีโอกาสที่จะพูดคุยกันง่ายขึ้นจะเป็นผลให้ทัศนคติทางการเมืองของราษฎรเปลี่ยนไป "จากการสำรวจทั้งในสหรัฐอเมริกา และที่อื่น ๆ พบว่าบุคคลที่เชื่อมั่นในความสำเร็จของตนที่จะใช้อิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบาย มักจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และคนส่วนใหญ่ที่มีความรู้สึกเช่นนี้มักจะเป็นชนชั้นกลาง ทั้งนี้การที่มีชนชั้นกลางเพิ่มขึ้นก็เท่ากับเป็นการเพิ่มราษฎรที่มีความเชื่อมั่น เป็นผลให้จำนวนของการเข้าร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้นด้วย"⁽¹¹⁾ ดังจะเห็นได้คือ

การพัฒนาทางเศรษฐกิจ—การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางสังคม—การเพิ่มจำนวน
การเข้าร่วมทางการเมือง

แต่อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนของวิวัฒนาการในเชิงวิชาการเช่นนี้ไม่อาจเป็นที่พึงปรารถนาในประเทศที่กำลังพัฒนา เพราะขั้นตอนดังกล่าวต้องใช้เวลาที่ค่อนข้างยาวนาน ซึ่งประเทศกำลังพัฒนาทำไม่ได้ เพราะปัญหามีอยู่มากที่จำเป็นต้องแก้อย่างรีบด่วน ความจำเป็นในการสร้างสถาบันให้เป็นที่ยอมรับจึงต้องทำอย่างรีบด่วนด้วย โดยเฉพาะในสถาบันทางการเมืองที่สำคัญ และเป็นตัวเชื่อมระหว่างรัฐบาลกับประชาชน นั่นคือสถาบันพรรคการเมืองในการที่จะให้สถาบันพรรคการเมืองมี Capacity หรือสามารถที่จะทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น Huntington ได้สรุปไว้ 4 ประการ คือ

1. Adaptability คือ ความสามารถของสถาบันในการที่จะปรับปรุงอยู่เสมอเพื่อที่จะสนองตอบต่อความต้องการของมวลชน ซึ่งรูปแบบของพรรคในพรรคคณะของ Huntington จะเป็น Pragmatic Party มากกว่า Idealist Party เพราะจะเป็นพรรคเจ้าพวกเดียวที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ดีกว่า และมีความยืดหยุ่นเหมาะสมสำหรับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

2. Complexity หมายถึงความพยายามของพรรคหรือสถาบันทางการเมืองในการที่จะจัดการหรือโครงสร้างของสถาบัน เพื่อที่จะรองรับผลประโยชน์ในความต้องการของสังคมที่สลับซับซ้อนขึ้นเรื่อย นั่นคือเมื่อสังคมมีความทันสมัยมากขึ้น ความต้องการและจุดมุ่งหมายของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะมีมากขึ้นและสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น หน่วยงานย่อยของสถาบันหรือพรรคการเมืองจึงเป็นสิ่งจำเป็นมาก ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นฐานในการให้ความรู้ สร้าง Identification และสร้าง Loyalty ให้เกิดขึ้นกับมวลชน ตลอดจนในสมาชิกให้ได้ โดยผ่านทางขบวนการนี้ ทำให้พรรคสามารถระดมสรรพกำลัง (Mobilization) ให้คนเข้าสู่ระบบได้อย่างเป็นระเบียบ อันจะนำระบบการเมืองไปสู่การพัฒนาในที่สุด

3. *Autonomy* คือความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง และไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มทางสังคมใด ๆ แต่ก็ได้หมายความว่า สถาบันหรือพรรคการเมืองเหล่านั้นต้องไม่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มทางสังคมเลย ความสัมพันธ์นี้จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น แต่ถ้าอยู่ในอาณัติเขาเลย พรรคการเมืองนั้นก็ถือว่าเป็นพรรคการเมืองที่แท้จริง และไม่ทำหน้าที่พรรคการเมืองที่สมบูรณ์ เพราะเป็นไปเพียงรับใช้หรือเป็นปากเป็นเสียง พิทักษ์ผลประโยชน์ของชนเพียงบางกลุ่ม ไม่ได้เป็นไปเพื่อส่วนใหญ่ ความเชื่อถือหรือการยอมรับของสมาชิกที่ไม่ *Identify* กับกลุ่มธุรกิจนั้น ๆ ที่มีต่อพรรคก็พลอยเสื่อมไปด้วย

4. *Coherence* หมายถึงความกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในการนี้สถาบันหรือพรรคการเมืองจะต้องสร้างองค์การที่สามารถยึดหยุ่นและมีประสิทธิภาพพอที่จะตอบสนองต่อสมาชิกที่จะเพิ่มมากขึ้นได้ ทั้งนี้สถาบันหรือพรรคการเมืองจะต้องสร้างเจตจำนงร่วมหรือ *Political norm* ให้เกิดขึ้นกับสมาชิกสร้างกำลังขวัญและความมีระเบียบวินัยเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจะเป็น *means* ที่สำคัญที่จะทำให้เกิด *Institutionalization* ในสถาบันหรือพรรคการเมืองขึ้นได้

เมื่อเราได้สถาบันหรือพรรคการเมืองที่เป็นที่ยอมรับของมวลชน ช่องทางที่พรรคการเมืองจะเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาการเมือง ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้นจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และจะก่อให้เกิด *participation* เพิ่มขึ้นด้วย ดังที่ *Robert E. Lane* ได้สรุปแนวโน้มของพฤติกรรมทางการเมืองของคนไว้ว่า

“ถ้าเขาเป็นผู้เข้าร่วมในขบวนการหาเสียงให้ผู้สมัครของพรรคใด ๆ เขามักจะเข้าร่วมในการประชุมพรรค

ถ้าเขาเข้าร่วมประชุมพรรค เขามักจะเป็นคนที่ติดต่อกับเจ้าหน้าที่และผู้นำทางการเมืองเสมอ

ถ้าเขาติดต่อกับเจ้าหน้าที่และผู้นำทางการเมือง เขามักจะเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองหรือสมาชิกทางการเมืองใด ๆ

ถ้าเขาเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง หรือสมาคมทางการเมืองใด ๆ เขามักจะเป็นผู้ที่ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง”(12)

เราจึงสรุปได้ว่า ความเป็นสถาบันของพรรคการเมืองจะนำมาซึ่งความยอมรับของประชาชน เมื่อประชาชนยอมรับต่อมาก็เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่เขาศรัทธาหรือมีผลประโยชน์ต้องกันกับกลุ่มของตน อันจะนำมาซึ่งการเข้าร่วมในทางการเมืองเมื่อมีการเข้าร่วมทางการเมืองมาก และมีความเป็นสถาบันสูง *Huntington* ถือว่าระบบการเมืองนั้นเป็น *Civic*

หรือ Modern Polity หรือว่าเป็นระบบการเมืองที่ได้รับการพัฒนาแล้ว นั่นคือระบบมี Capacity ในการที่จะตอบสนองต่อ Demand ที่เข้าสู่ระบบได้ ในขณะที่มี Participation สูงและระบบ สังคมมีความสลับซับซ้อนหรือมี Differentiation มีการแบ่งแยกหน้าที่ จัดองค์การย่อย ๆ เพื่อรองรับต่อ Demand ในระดับท้องถิ่น แก้อัดขัดแย้งประสานผลประโยชน์ในระดับท้องถิ่น ตลอดจนองค์การต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมทันสมัย

ดังนั้นสังคมใดที่มีพรรคการเมืองที่เป็นระบบ มีความต่อเนื่อง มีพวก และเป็นที่ยอมรับของประชาชน ตลอดจนผู้ทำข่าวการเมืองโดยทั่วไป สังคมจึงถือได้ว่ามีพรรคการเมืองที่มีความเป็นสถาบันสูง (Institutionalization) และจะเป็นแนวทางให้พรรคสามารถทำหน้าที่ของคนได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ อันจะนำสังคมไปสู่การพัฒนาต่อไป

แต่ถ้าสังคมใดที่กตัญห่มเหง ไม่ยอมให้ระบบพรรคการเมืองเกิดขึ้น หรือทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ก็เท่ากับว่าผู้นำของสังคมพยายามปิดกั้นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล และยังไม่ยอมเปิดโอกาสให้ปัญญาชน หรือพวกที่มีความกระตือรือร้นทางการเมืองเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ซึ่งมีผลกระทบต่อพวกเขาโดยตรง ผลก็คือความวุ่นวายทางการเมืองจะเกิดขึ้นอย่างไม่รู้จักจบ ผู้ที่อยู่ในอำนาจก็จงพึงสังวรไว้เถิดว่า อำนาจนั้นไม่ยั่งยืน ไม่มีผู้นำคนใดหรอกที่จะอยู่ในอำนาจได้ตลอดไป เว้นแต่จะทำให้อำนาจนั้นเป็นอำนาจหน้าที่ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป และวิธีการหนึ่งในการนี้ก็คือยอมให้มีระบบพรรคการเมืองที่สามารถทำหน้าที่ได้จริง ๆ เท่านั้น

เชิงอรรถ

- (1) หยุต แสงอุทัย, **คำอธิบายพระราชบัญญัติพรรคการเมือง**, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2512 หน้า 2
- (2) Sigmund Neumann, **Toward a Comparative Study of Political Parties**, (Ill.: The University of Chicago Press, 1956), p. 395
- (3) Almon G.A., **Comparative politics**, (Boston: Little, Brown & Co., 1966), p. 117
- (4) L. Avery, **Parties and Politics**, (N.Y.: Alfred A. Knopf 1965), p. 80
- (5) D. Apter, **The Politics of Modernization**, (Chicago: The University of Chicago Press, 1965), p. 181
- (6) W.J.; Grotty, **Approaches to the Study of Party Organization**, (N.Y.: Allyn & Jacob, 1968), p. 27
- (7) S.M. Lipset, **Political Man**, (N.Y.: Anchor Books Doubleday & Co. Inc., 1963), pp. 64-70 และ D.A. Easton, **Framework for Political Analysis**, (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall, 1965), pp. 110, 119-123, 126-127
- (8) Godmoski, M.M. "A Salience Dimension of Politics for the Study of Political Culture," **The American Political Science Review**, Vol. LXII, No. 3 Sept 1968 p. 1081
- (9) J.S. Coleman, **Education and Political Development**, (N.J.: Pinceton University Press 1965) p. 19
- (10) อภิญา จรูญพร, "ความไม่มั่นคงของพรรคการเมืองไทย," **ศัพท์การเมือง (ไทย-วัฒนาพานิช 2514)**, หน้า 199
- (11) N.H. Nie, "Social Structure and Political Participation: Developmental Relationship Part 1," **The American Political Science Review**, Vol. LXII, No.2 June 1960, p. 372
- (12) *ibid*, p. 11